

Güney DİNÇ

Çocukluğum, ikinci Dünya Savaşı yıllarında geçti. Savaş zenginliklerinin, kimi açığız bürokratların dışında, o dönemde, yoksulluk çekmeyen yok gibiydi. Herkes, uç uca yaşamaya çalışırdı. Eskiyen giysiler ters yüz edilerek yeniden dikilirdi. Çoraplarımıza yama üstüne yama vurulurdu. Annemin düz ayakkabılarının tabanına kabara çakıp okula gittiğim günler çok olmuştu. Arkadaşlarımdan, boş şişeleri ısıtarak kesip, su bardağı üretmenin yöntemini öğrenmiştim. Pazar sabahları, evimizin yakınındaki fırından mangalla getirdiğim pirina ateşinde kızaran kara ekmek dilimlerine zeytinyağı sürerdik. Şeker olmadığından, pekmeze karıştırınca bulamaca dönen çaylarımızı yudumlarken, radyoda savaş öyküleri anlatılırdı. Radyo deyip geçmeyin, çok az evde vardı. Bizim emektar "Ultramar" savaştan sonra da, yıllarca cızırdadı durdu.

Sanatçı ve Politika

Cildi dağılıp, yaprakları sararan eski "kimlik cüzdanı", o günlerin canlı anısı olarak karşımda duruyor. Kapağını kaldırıncaya, hemen savaş ekonomisi ile yüz yüze geliyorsunuz. "Ekmek kartı verildi" damgası o kadar çok vurulmuş ki, sonraki yıllarda gereksinim duyulacak askerlik yoklamalarına yer kalmamış. "Bez verildi", "gaz verildi", "çivi verildi" gibi daha nice yazılar var. "Kafakağıdı"nda bunca yoksunluğun sergilendiği bir toplumun sanatçıları, soyut aravışlarla yetinemezler. Yaşam gibi, sanat da, somut bir olgu.

. Sanatçı, toplumdan aldıklarını kendi yetenekleri içinde yoğurup, ürünlerini değişik biçimlerde yine topluma sunan kişidir. Sanatçının amacı, daha iyiye, daha güzele ulaşmaktır. Tasarım ve kurgularıyla, beğenileri geliştirip, çeşitlendirmektir. Sanatçı, kendisi için ürettiğini söylese bile, topluma açılmak zorundadır. Sanatçıyı yargılayan, sınıyan ve değerlendiren halktır. Kimse kendi yargılarına dayanarak "en büyük benim" diye ortalıkta dolanamaz, Sanatçının gönenci, toplumla bütünleşip, giderek evrenselliğe yönelmektir. Sanatçı ile toplum arasındaki diyalektik bağ, sürekli yenilenip gelişen karşılıklı etkileşimle çiçeklenir. Toplum kuşkuluysa, sancılıysa sanatçı da tedirgindir. Görevi ağır kesen haplar gibi acıyı unutturmak değil yaşanan mutsuzluğu, bulabildiği çözümleri sergilemektir. Bu anlamda, sanatçı, politikanın içinde ve en duyarlı yerindedir. Bu sözlerimle, sanatçının, toplumsallaşmaya zorlanması gerektiğini anlatmak istemiyorum. Sanatçı özgürdür. Özgürlük, sanatın doğasında vardır. Kimse kalkıp da, yazara, çizere, "...Şöyle veya böyle yapacaksınız" diyemez. Sanatçı, toplumsallığı kendi algıladığı boyutlarda değerlen-

dirir. Serbest piyasa ekonomisinde olduğu gibi, "sunum ve istem" koşulları sanatçıyı yönlendirir. Toplum, sorunlarıyla ilgilenmeyen sanatçıyı yalnız bırakır. Yazdıklarını okumaz, çizdiklerini görmez. Sanatçıya uygulanacak en ağır yaptırım budur. Yasaklarla, baskılarla, sanatçı, ürünlerini değiştirmeye, istemediklerini yapmaya itilemez. O zaman sanatçı, güncel politikanın güdümüne girer. Yaratıcılığını, özgüllüğünü yitirir, kurulu düzenin, insanları öğüten çarklarından birisi olur.

Buna karşın, sanatçının, politikacı üzerinde baskı kurması doğal ve gereklidir. Sanatçının askerî, jandarması, polisi, silahları, mahkemeleri, cezaevleri yoktur. Bu koşullarda politikacıları zorlayıp, onları yönlendirebiliyorsa, bu en soylu baskıdır. Demek ki, yaptırım gücüne dayanmadan salt doğruyu ve güzeli savunduğu için, etkileyici ve giderek zorlayıcı olabilmektedir.

Sevgi ve coşku olmayınca,* sanat ta olmaz. Sanatçı barış için baş kaldıran, buyruk tanımayan kişidir. Beğenilerinde bağımlı, seçeneklerinde bağımsızdır. Bu nitelikleri nedeniyle, çoğu zaman politikacılarla uzlaşamaz. Özgürlüğün ötesinde, kendisi için , istediği çok şey yoktur. Yeter ki, işine karışmasınlar, çalışmasına gem vurmasınlar.

Politikacı, sanata sınıfsal açıdan yaklaşır. Hangi sınıfın yönetimini üstlenmişse, sanatçıdan da aynı çabayı bekler, için bu yönü doğaldır. Sanatçı da yansız değildir. O da sınıfsal birikimlerin ürünüdür. İşte bu aşamada, çatışma çıkar. "Dediği dedik" diyen siyasal iktidarlar, kimini özendirerek, kimini cezalandırarak, sanatçılar 'üzerinde , baskı kurarlar. Siyasal yelpaze' kurulamamışsa, kamuoyu denetimi yetersizse, bu baskı daha da ağırlaşır.

Çevremize şöyle bir bakalım. Uluslararası ilgi odağı durumuna gelen ölkemizin en seçkin, en saygın sanatçılarını TV'de göremiyoruz, Türküleri, şiirleri okunmuyor, başka ölkelerde ödüllendirilen oyunları ve filmleri gösterilmiyor, Halkın coşkuyla kucakladığı nice güldürü ustamız varken, ABD'nin film pazarlarından toplanan en bayağı artıklarla yetinmek zorunda bırakılıyor, Ulusal güldürü diye getirdikleriyle, yurtdaşlar arasına çağdışı ayrımlar konup, türkçemizle alay ediliyor. Denetleme kurulları, ulusallığın ölçütlerini kendi anlayışlarından dondurup, bu kalıptan taşan yapıtlara yasaklar koyuyor. Elbette engellerin en önemlisi, ağır yaptırımların gölgesinde, sanat, düşünce ve bilim özgürlüğüne yer vermeyen ya salar oluyor.

Görölüyor ki, politikacılar, sanatla ilgileniyorlar, Hem de, çok ilgileniyorlar, gerçek sanat gelişmesin diye... İşte o zaman, arabesk yozlaşma boy atıyor, salgın hastalık gibi toplumu sarıyor. Sanatçı ne yapsın? Bu koşullarda isterse politikaya karışmasın. Fildişi kuleye çekilip, kozasını örsün. Ya da, buyruklar doğrultusunda, suya sabuna dokunmayan soyut yapıtlarını bir minyatür inceliğinde işlesin. Bakarsınız günün birinde yöneticilerimiz, özgürlükleri etek boyu ile ölçmekten kendiliğinden vazgeçerler. Gün ağarır, gökyüzü aydınlanır. O zaman yine bülbüller öter, dili baldan tatlı...

Sanatçı özgür kalmalıdır. Ne yapması gerektiğini kendisi bilir. Başka dünyalarda yaşamıyorlar ki... Bu topraklardan kimler gelip geçti, Bir Nazım vardı, Sabahattin Ali, Ruhi Su, Yılmaz Güney vardı... Günümüzde de, daha nice seçkin sanatçı, özgürlüğe ağıt yaktıktan sonra, yaşamı büsbütün kucaklamanın yollarını arıyorlar...

